

REGIONÁLNE EKONOMICKÉ PROBLÉMY, JAR 2015 stredná, východná a juhovýchodná Európa (SVJVE)

Súlady medzi fiškálnou konsolidáciou a rastom

- *Zatiaľ čo väčšina krajín SVJVE naďalej rastie zdravým tempom, Rusko a ďalšie ekonomiky SNŠ zažívajú recesiu. Predpoveď pre región ako celok sa v porovnaní s odhadmi z jari 2015 mierne zmenila...*
- *... no riziká sa zvýšili, pretože k ďalším dlhodobým rizikám sa pridal slabší rast na novo vznikajúcich trhoch a ekonomické problémy spôsobené utečeneckou krízou.*
- *Politické priority závisia na tom, ako ďaleko sa ekonomiky dostali v procese pokrízového prispôbenia. Tam, kde zotavenie hodne pokročilo, sa priority presúvajú smerom k obnoveniu fiškálnych rezerv a štrukturálnym reformám.*
- *Mnohé krajiny SVJVE pokročili v konsolidácii verejných financií. Niektoré tiež zlepšili kvalitu svojich rozpočtov škrtním v neproduktívnych transferoch, reformou verejných nárokových programov a presunom daňového bremena zo zdanenia príjmov na nepriame dane. Fiškálna reforma však naďalej zostáva kritickým aspektom rozvoja dlhodobých rastových výhľadov krajín SVJVE.*

Zatiaľ čo väčšina krajín SVJVE rastie zdravým tempom, Rusko a ďalšie ekonomiky SNŠ zažívajú recesiu. Očakáva sa, že región SVJVE ako celok vykáže v roku 2016 pozitívny rast potom, čo sa ekonomiky SNŠ stabilizujú a začnú zotavovať:

- *Pokračujúci rozvoj v strednej a východnej Európe, Turecku a väčšine krajín juhovýchodnej Európy:* Rast vychádza zo silného domáceho dopytu a je podporovaný nízkymi cenami ropy a lepšími vyhlídkami rastu v eurozóne. Niekoľkým krajinám EÚ tiež prospelo krátkodobé zvýšenie investícií spôsobené výrazne vyšším využitím európskych štrukturálnych a kohéznych fondov. V Baltických krajinách je aktivita tlmenejšia kvôli slabému dopytu zo SNŠ.
- *Ustupujúca recesia v Rusku, na Ukrajine a v ďalších krajinách SNŠ:* v roku 2016 sa očakáva stabilizácia spôsobená prispôbením ruskej ekonomiky nízkym cenám ropy a sankciám a realizácií výnosov z reforiem a znížením hospodárskych nepokojov na Ukrajine.

Čaká nás vyrovnanejší rast

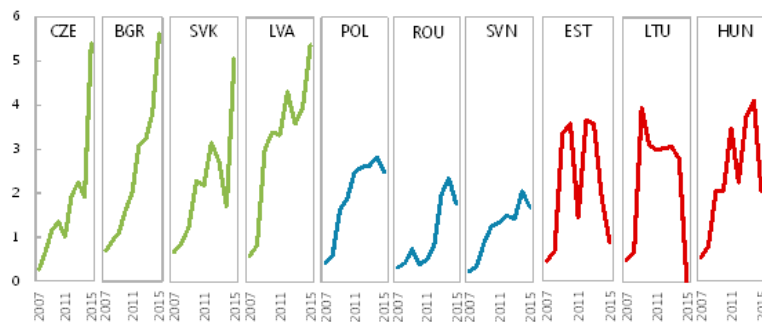
SVJVE: Výhľad pre rast reálneho HDP (v percentách)

	2014	Odhad	
		2015	2016
SVJVE ¹	1.4	-0.6	1.3
Baltické krajiny ^{1,2}	2.8	1.9	2.9
Stredná a východná Európa ^{1,3}	3.1	3.4	3.1
Juhovýchodná Európa ^{1,4}	1.3	2.2	2.4
Ďalšie SNŠ ^{1,5}	-3.9	-7.1	0.7
Rusko	0.6	-3.8	-0.6
Turecko	2.9	3.0	2.9

Poznámka: ¹ Vážený priemer. Vážený HDP ocenený v parite kúpnej sily. ² Estónsko, Lotyšsko a Litva. ³ Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovenská republika a Slovinsko. ⁴ Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Kosovo, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Rumunsko a Srbsko. ⁵ Bielorusko, Moldavsko a Zdroj: Databáza MMF – svetový ekonomický výhľad

Využitie fondov EÚ

SVJVE: Platby z európskych štrukturálnych a kohéznych fondov v rokoch 2007 – 2013

Zdroj: Odhady Európskej komisie a Medzinárodného menového fondu.
Poznámka: Údaje pre rok 2015 sú do júna a sú vylúčené polovicou odhadovaného HDP za rok 2015.

Objavili sa nové riziká výhľadu – súvisiace so spomalením čínskej ekonomiky

a prebiehajúcou utečeneckou krízou – ktoré zhoršujú rovnováhu rizík. Zatiaľ čo priame obchodné spojenia s Čínou sú relatívne malé, región SVJVE je citlivý na zhoršujúcu sa náladu investorov voči širším novo vznikajúcim trhom. Utečenecká kríza v Európe môže prinajmenej v krátkodobom horizonte vytvoriť tlak na verejné financie a narušiť tok obchodovania.

Politické priority závisia na tom, ako ďaleko sa ekonomiky dostali v procese pokrízového prispôsobenia, a na ich vystavení vnútorným rizikám.

- Tam, kde zotavenie hodne pokročilo, sa priority stále viac presúvajú smerom k strednodobým cieľom, vrátane obnovy fiškálnych rezerv a pokračovania reforiem na zlepšenie obchodného prostredia a riešenie štrukturálnych slabín. Napriek tomu však hlavné odkazy krízy – vysoké zlé pôžičky a dlhové previsy – si vyžadujú v niektorých krajinách ďalšiu prácu.
- V ekonomikách, ktoré sú v recesii, je hlavnou výzvou riadiť prispôsobenie obchodným podmienkam a ďalším otrasom s ohľadom na podporu slabého dopytu a zníženia vysokej inflácie.
- Krajiny vystavené vnútorným otrasom musia byť pripravené čeliť tlakom trhu používaním flexibility výmenného kurzu ako tlmíča, spoločne s makroprudenčnou politikou na kontrolu nárastu rizík finančného sektoru.

Kľúčovou výzvou politik zostáva zlepšovanie prorastových štátnych rozpočtov.

Rozpočty v regióne sú relatívne nepriaznivé pre rast, pretože pomerne veľká časť rozpočtu sa míňa za neproduktívne využitie ako sú transfery a verejná spotreba. Na strane výnosov pôsobí protirastovo relatívne vysoké zdanenie práce – najmä príspevky na sociálne zabezpečenie – ktoré môžu vytvárať pascu zamestnanosti a chudoby.

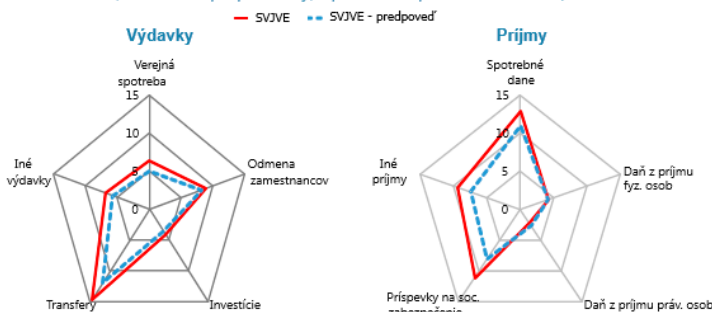
Za posledných 7 rokov sa štruktúra rozpočtov významne zmenila,

keď bol na vlády vyvíjaný tlak skonsolidovať verejné financie po globálnej finančnej kríze. Celkové fiškálne prispôsobenie v niektorých prípadoch prekročilo 5 percentuálnych bodov potenciálne produkcie a typicky bolo sústredené na začiatku. Väčšina krajín dosiahla najväčšiu časť konsolidácie znížením výdavkov a nie zvýšením príjmov.

Kvalita rozpočtových štruktúr v SVJVE je v porovnaní s rozpočtami iných krajín nepriaznivá

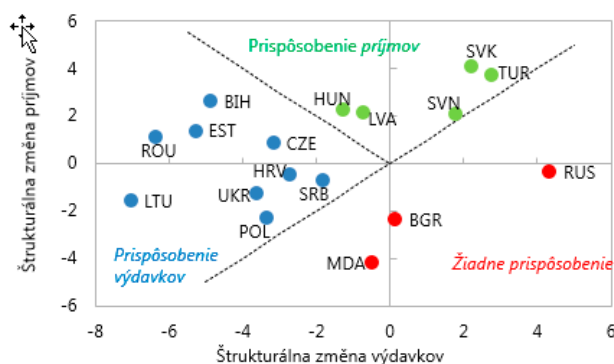

Skutočný rozpočet SVJVE v porovnaní s rozpočtami iných krajín (štrukturálne prispôbený, v percentách potenciálneho HDP)

Zdroje: Databáza MMF Svetový ekonomický výhľad a výpočty pracovníkov MMF.

Fiškálne prispôsobenie, 2008-14

Zdroje: Databáza MMF Svetový ekonomický výhľad a výpočty pracovníkov MMF.

Dopad konsolidácie na kvalitu rozpočtu bol prevažne pozitívny.

- Na **strane príjmov** mnohé krajiny trpeli štrukturálnymi poklesmi dane z príjmov právnických osôb v dôsledku globálnej finančnej krízy, no kompenzovali ju zvýšením daní nezávislých na raste, napríklad dane z pridanej hodnoty.
- Na **strane výdavkov** sa často dosiahli veľké úspory z reformy nárokových programov a znížením verejnej spotreby. Zároveň sa mnohým Baltickým krajinám a krajinám strednej Európy, ktoré majú prístup k štrukturálnym a kohéznym fondom EÚ, podarilo vyhnúť protirastovým škrtom verejných kapitálových výdavkov. K väčším škrtom v investíciách dochádzalo v krajinách juhovýchodnej Európy a SNŠ.

Prorastová konsolidácia a rozpočtová reforma sú zásadne dôležité pre posilnenie dlhodobých vyhládok rastu.

V mnohých krajinách, najmä v juhovýchodnej Európe, prispôbenie ešte neprebehlo. K hlavným politickým prioritám by malo patriť:

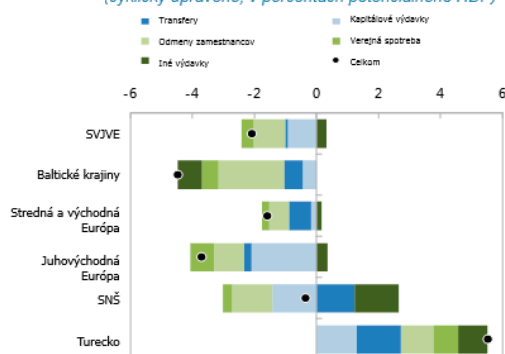
- zníženie *neproduktívnych transferov* a ďalšia reforma nárokových programov – vrátane verejných dôchodkových systémov – pri súčasnej ochrane produktívnych výdavkov na zdravotníctvo, vzdelávanie a verejnú infraštruktúru.
- reforma *verejnej zamestnanosti*, kde výdavky na mzdy vo verejnom sektore sú vysoké, buď z dôvodu nadmernej zamestnanosti alebo neúmerne vysokých miezd vo verejnom sektore
- využitie prístupu k *štrukturálnym a kohéznym fondom EÚ* – tam, kde sú k dispozícii – s cieľom vyhnúť sa škrtom vo verejných investíciách.
- presun zdanenia zo zdanenia príjmov na zdanenie spotreby – predovšetkým DPH – a zváženie zavedenia alebo zvýšenia uhlíkovej dane a majetkových daní.

Krajinám s *udržateľnou fiškálnou situáciou* by tiež

mohla prospieť fiškálna reforma, ktorá zlepšuje vyhládok dlhodobého rastu. K prioritám patrí zvýšenie efektívnosti verejných výdavkov, presun daňového zaťaženia smerom od dane z príjmu a príspevkov na sociálne zabezpečenie, ktoré pôsobia protirastovo, rozšírenie daňových základov a zníženie marginálnej daňovej sadzby.

Štruktúra konsolidácie výdavkov

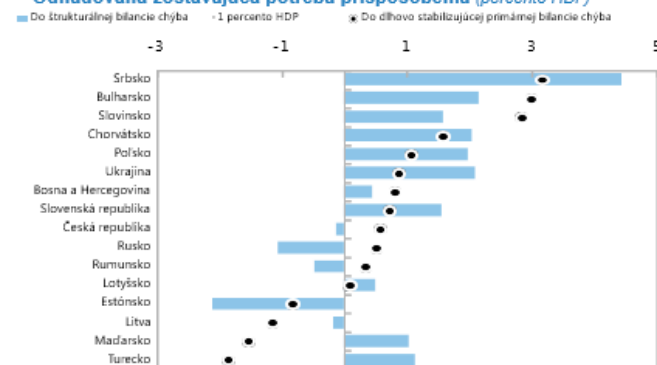
Zmeny výdavkov, 2008-14
(cyklicky upravené, v percentách potenciálneho HDP)

Zdroje: Databáza MMF Svetový ekonomický výhľad a výpočty pracovníkov MMF.

Stále existuje veľká potreba prispôbenia

Odhadovaná zostávajúca potreba prispôbenia (percento HDP)

Poznámka: Dlhovo stabilizujúca primárna bilancia používa aktuálnu úroveň zadĺženia ako porovnávacie meradlo a -1 percento HDP je pre mnohé krajiny SVJVE strednodobý cieľ Európskej komisie. Ani jedno z týchto meradiel pine neodráža potreby fiškálnej konsolidácie.